

Ko'st EU, to'ben vuei'tlvažvuõtt.

Kokoomus EU-vaalprogramm 2024

Gu maai'Impolitiikkâst peâgg, ij siõm jânnam leäkku pue'rr lee'd õhttu. Pie'kken šoorab õhttsažkää'dd Lää'ddjânnam pâstt pue'rben raaveed staanvuõd da tällõõzz. Lää'ddjânnam teätt, mä'htt tábddai jie'lled rä'jjlain, koon miõlâst raaj liâ rajjum tõn diõtt, što tue'jjeet veä'r lää'jj vuâstta. Da rä'jjlaž lij veäl äinn rä'jjlaž, hâ't-i vuõjâst pää'stci.

Täin vaalin mie'rreet Euroopp puu'tt. Kokoomus täävtõssân lij õhttnaž, nâânas da tu'mmstõkpaştlvaž union. Unioon se'st âarra jee'resmiõll kääzkkâst tã'lk vue'ssbeä'lid, kook jiâ tuõdi ni haa'led Euroopp pue'rmõõzz.

Puk parlamee'nt e'tkõõõzz jiâ leäkku Lää'ddjânnam beä'lnn loopp räjja tu'mmjum. Tõn diõtt lij šiõgg lee'd pie'kk parlamee'nt suurmõs joouk EPP, koon se'st tu'mmstõõggid pâstt vaaikted.

Älddsin 30 ee'kked Euroopp unioon vuäzzli'žžen lij mäттаam, mä'htt aa'sšid ka'nnat Brysslest hãiddad: miõtlõs fi'ttjõõzzin, raajee'l da Lää'ddjânnam ouddõs ravvsânji miõlâst.

Kokoomus peällõ'kke EU-vuäzzlažvuõtt miârkat jeä'rmmva'lljummuž: vuäzzlažvuõtt lij *staanvuõttva'lljummuš, tällõõzzlaž va'lljummuš da ärvv-va'lljummuš.*

1. Jeä'rmmvuõttva'lljummuš:

Euroopp staanvuõtt älgg kaggâd samai õdđ tässa

Lää'ddjânnam vuäzzlažvuõtt nu't Natost gu EU:st raavad Lää'ddjânnam staanvuõd. Lää'dd obbva'rrjõõttãmtu'mmjummuž älgg viikkâd ouddãra vee'zz EU:st. EU da tõn vuäzzlažjânnmin älgg raaveed miârkteenalla ouddãs peälstõõttãd jeä'rben Ruõššjânnam vaar vuâstta.

Škooultum da pâârgsõs oummu jee'resã'rnn maai'lmet liã tiõrv puättam EU-jânnmid.

Jânnmase'rdem älgg šõddãd vaaldšumnalla da läägglãž keäini čõõd.

MIJ HAA'LEEP, ŠTO:

- EU raavad raajjuvãppãmkoonatãr Frontexia nu't tuãjjlažkã'ddmeä'r, neãvvai gu tãimmvã'lddõõdi beä'lnn õhtsa älggraaj tuõrvmõššãn.
- Tuõrvvãi'kkpolitiikkãst EU da vuäzzlažjânnam ve'kke čõõd ouddummi obbvuõd, kãã'tt jaukkad tuõrvvãi'kkriãžldõõgg puãsttadãnnmõõžž takai serddnekvuõd kanaalãn da ainsmãtt vie'kk till'lõõvõõžž tuõdi jeä'dest äãrrjid. Šiõttõõllmõš õõdeet nõkkmen, što še hybridvõ'lltummi vuãsttãtuãsttmõ'sše liã ri'jtteei neãvv.
- Viiggãt ouddãra õhttsãžtuãj, koon täävtõssãn lij meeraikõskksãž suõjjlummuž jã'rjstummša EU äãlgbeãlla.
- Jee'res mããinain puõ'tti jãnnmasi'rddijoooukid ä'lgge lee'd čioõlggsãnji jiijjãš kanaal ja prosee'ss. Tuãjjviõgg pããd liikkeemvuõd EU se'st viiggãt ouddãs ja hiãlptet škooultum ammat-tuãjjlai rekrytãsttmõõžž EU äãlgbeã'lnn.
- EU veekk ouddãs peãlstemtaarbi õhttsãžmarkknid, eurooplãž pess- da luõddõpuu't'tõõzz šõddeet miârkteenalla di jãã'dtet TKI-teãggõõžž peãlstemteknologia ouddãs viikkmõ'sše.
- Kokoomus ju'n raajjãm äãvummi meãldlãnji eurooplãž teãggõsneãvvãid äã'net vaiddsubun da viõkkšubun peãlstemtaarbãspuu't'tõõzz teãggõmmša.

- Ukraina sääldtallaž da tällõõzzlaž tuärjummuz cõõgg jaukkeet da tuärjõõzz lââ'zztet, što tõt vuäitt o'nnstee'jen tuästtad Ruõššjânnam võ'lltummuž. Ukraina lij pie'kk eurooplaž piâr, da tõ'st lij määinai tiuddeen čiõlgg čuâggas EU- da Nato-vuâzzlažvuõdid.
- EU õhttsaž staañvuõttpolitiikk di eurooplaž peälstemaarbâspuu't' tõõzz raaveem diõtt vuâddeet peälstementindustriakomissaar tuâjj da peälstemsuâvtõs.
- EU sa'tssai kriittlaž huällkeäinaid, ouddmiârkkân ru'vddčuâggasõhttvuõ'tte Tä'vv-Lää'ddjânnmest Atla'ntte.

EU teaddärv maai'Impolitiikkâst âlgg šõddeed

EU âlgg lee'd aktiivlaž taimmai Õhttõõvvâmvaai'ldi, Kiina da Intia nalla. Vaaiktemvää'ld raaveem diõtt unioon âlgg jeä'rbi mie'ldd lââ'zzted mie'rrjäänbõstu'mmstõõggid kuuitâg tõin âlgg- da staañvuõttpolitiikk kõõččmõõžžin, kooi pääi'k mie'rrjäänbõstu'mmstõõggid se'rddjummuš ij õõlgât vuâdtsuâppmõõžži mu'ttem.

KOKOOMUS TÄIMM AKTIIVLÂNJI TÕN OU'DDE, ŠTO:

- EU serdd lâssnee meä'rin mie'rrjäänbõstu'mmstõ'kke âlgg- da staañvuõttpolitiikkâst.
- Demokraattlaž jânnam raavee õhttsažtuâjas maai'lmveiddsõs keäštõõttmõõžžast autoritaarlaž nuõrtti vuâstta. EU âlgg vä'ldded tä'st ravvsab rool.
- Union paššan jääñab vuâzzlažjânnmin aiccâm vuõigâs-stroi'ttel čõnnõõtt'te'mesvuõd da pre'sspâãdvuõd neu'rumsšid.

2. Tällõõzzlaž va'lljummuš:

Tällõõzz spravdõspâslvažvuõtt lij staañvuõd da pue'rrvââjjmõõžž keä'dõggjue'lõgõ

Gu EU tällõs lij raavâs, tõt pâstt raajjad strateeglaž kuei'mmvuõdid šiõttõõllmõõžž, kaaup da ooudâsviikkâmpolitiikk veäkkâ. Kokoomus haa'lad veideed kauppsuâppmõõžžid, kooi mie'tt lâä'dd põrggâz vuâžža keäštõõttâmouddõõzz viikkâm-markknin. EU sii'skmarkkni kaaupin liâ veiddsõs vaalljstõõgg da keäštõõttmõš kuâsttai vue'llgaž hõõ'ddin. Sii'skmarkknin liâ še jîânnai siltteei tuâjjla. Pâãd kauppjâãttmõš lââ'zzat šõddmõõžž da põhtt tuâj lâä'ddoummuid. Pâãd liikkeemvuõtt lij vääžnai še mätt'tõõttâmvuei'tlvažvuõdi da hã't-ba turiism kiõččâmvue'jjest.

KOKOOMUS TÄÄVTÕÕZZ:

- Sii'skmarkkni taimmjummuž viõusâã'ttet ooudâs, što õõ'nni da põrggâz vuâžža tõin suurmõõzz vuei'tlva äãu'k.
- EU veältt taarbt'e mes tää'rkes šiõttõõllmõõžž da kie'ppad lei'õgõ šiõttõõllâmnu'e'd.
- EU-lää'jjšiõttummuž vaaiktemârvvõõllmõõžž pue'reet, što šiõttõõllmõõžžast šõddi kuârmtõs põrggsid ja koo'ddid ij šõõddci toolkte'mmen.
- EU sa'tssai ravvsânji jâãttlõkõhttvuõdi pue'reem diõtt tällõs-šõddmõõžž di oummui da tävvri pâãd liikkeemvuõd ooudâsviikkâmõššân.

Vuei'tlvažvuõdid kidd silttummsin da õdõ teknologiain

Euroopp âlgg lee'd mie'ldd digitalisaatioo'je da õdõ teknologiaid vuâddõõvvi puõ'tti fabriikklaž vää'ldkää'mtumms'est. Automaatio da robotisaatio vuei'tlvã'stte lâä'dd da eurooplaž tuâj

puu't'temvuõd šõddmõõžž da pue'ree õõudldõõzzid pi'rğgeed maai'lmveiddsõs keäštõõttmõõžžâst. EU vuäitt pu'htted põrggsid keäštõõttâmpâstlvaž toi'mmjempirrõõzz.

TÄID AA'ŠŠID VIIKKÂP OUDÂRRA:

- Eurooppâst oou'deet maazzlõ'stti pirrõs teknologiasue'rjest toi'mmjeei põrggsi alltummša da šõddmõ'sše.
- Digitaal'laž sii'skmarkknid viiggât oudârra.
- Tu'tkķeem- da oudâsviikkâmteäggtoõzz jââ'dtet odđ teknologiaid.

Ķie'ppeet häaitlaž čõnnsallašvuõdid, pããdkaaup vaareekãni

EU:st fe'rttai viikkãd oudãas äãv da vuõiggvuõdmeãldlaž kaup-politiikk. Mõõnni ii'jji kriis da maai'lmveiddsõs tããimtemkuãllsi heãmmõõzz čuã'jte, mõõn vããžnai huãllainsmãttmõš lij. Kriittlaž materiaali, tarbbsi, staa'nes da puu'ttes porrmõõžž, vuõkksõs da puu'ttes energia vuãžžamvuõtt da miãrktõs liã puãttam õhtsažkããddlaž sagstõõllmõ'sše. EU lij mããng kriittlaž materiaal da komponee'nti beã'lñn ãlddsin samai pannjiõčcnaž pohttmõõžžâst autoritaarlaž riikkìn, jeã'rben Ķiinast. Õhttõõvvãmvãã'ld lij EU vããžnmõs kaupkuei'mm. Õõutsãã'jest raajjãp maai'lm suurmõõzz tãllõsvuu'd.

MÕÕNNÂP OUDÂRRA TÄIN LIINJIN:

- Euroopp teevv pã'mmšõõvvãmvuõdãas jeã'rben kriittlaž materiaali da äũ'kķ-kaalvi beã'lñn, äã'nee'l kuuitãg kidd pããdkaaup vue'lğgẽmsõõ'jin nu't kuu'kķeld gu lij vuei'tlvaž.
- Eurooplaž jiiijãsvãã'rrvuõd da šuurab čõnnõõtt'te'mesvuõd raajãt nu't jiiijãs puu't'tõõzz gu vaajtõsmãinnsai tããimtemkeãinai raajmõõžž veãkka.

Kã'l jiiijãs vasttõ'sse, ij tãllõõzzlaž moraalvãna

Kokoomus miõlãst juõ'kķ vuãzzlažjãnnmest fe'rttai kue'dded vasttõs jiiijãs tãllõõzzãst vuõss-sãã'jest jiõčč. Euroopp ãlgg cõjõõttãd viõkkšete'mes jeãlltummšest da puãdseerdain šõddãmpoliti'kķe, koon vuãddan lij keãll'jeei da kriiskiõrdãmpãstlvaž tãllõs- da teã'ğgũnioon. Tã'lķ tãllõõzzlãnji keãll'jeei Europp vuãitt pi'rğgeed globaalãst keäštõõttmõõžžãst da ta'rjjeed meerlaid ravsmeei pue'rrvããjmmõõžž. Pãi'lveãlggõõvmmõš, markkãntãã'ssteãdd vãã'nn di vuãzzlažriikki da baãņki kõskksaž mãinnõhttvuõtt liã tãllõs- da te'ğgleett jããnmõsãn miãrkteei vaiggãdvuõd, koid fe'rttai rã'tkķeed.

KOKOOMUS E'TĶĶAD PUÕ'TTI ÄÄ'ŠŠ:

- "No bailout" -vuãdđjurddi äskkamvuõtt ãlgg maaccted. Kokoomus ij ka'nnet puãdse'rdemunioon ij-ga tãllõõzzlaž õhtsažvasttõõzz šõddummmuž.
- Markkãntãã'ssteãdd ãlgg maaccted da riikki vie'lķkie'ppummuš vuei'tlvã'sted.
- Vuu'did till'lõvvum tuãrjõõzzin ã'lğge ãnn'jõž pue'rben vã'ldded lokku ouddmiãrkkãn vããin vaaiktõõzz. Vããin vaaiktõõzzin jããnmõsãn kiõrdãm vuu'did fe'rttai tuãrjjeed ra'vvsũbũn, ouddmiãrkkãn Nuõrtt-Lãã'ddjãnnam.

3. Ärvv-va'lljummuš: Ķeãll'jeei eurooplaž jie'llemnãã'll ci'stte

Kokoomus haa'lad raajjãd eurooplaž pue'rrvããjmmõõžž keãll'jeei ouddnummuž vuãdđjurddji meãldlãnji. Tõt miãrkat ekolooglaž, sosiaal'laž da tãllõõzzlaž keãll'jemvuõd. Puu'ttes energia raajmmõš

da investástmõõžž vvei'tlvâ'stte vââ'lljest energia õõ'nni prose'ssindustria maazzlásttmõõžž määusat Euro'ppe da Lää'ddjânma.

Kâ'l ka'nnteei mäddtallu da mie'cci keäll'jeei âännmõ'sše

Kokoomus ka'nnat õhttsaž mäddtäällpolitiikk oodummuž tällõõzzlânji jie'llemââ'nteei mäddtääl da luâttee'ğgesvuõdi keäll'jeei âännmõõžž vuâddjurddji meâldlânji Kokoomus äskk lää'dd meä'ccvuä'mstee'ji o'dde da što see'st lij haall ââ'nned mie'ccin šiõgg huõll.

NÄÄI'T MIJ TÕN VUEI'NNEP:

- EU meä'ccpolitiikkâst peälstep meersaž tu'mmstõkvää'ld da tu'mmjõõzz da ci'sttjep privaatt vuä'mstemvuõiggâdvuõđ.
- Mäddtääl tuärjõsriâžldõõgg älgg ouu'deed tõi ärra, ko'st änn'jõž jäänab teä'ddeet puu't'tõõzz viõkkšõsvuõđ, pirrõõzzlaž da keäštõõttâmoodd pue'rummuž.

Eurooppâst puu'ttes energia jõnnvä'ldd

Energiamoordõs lij Euro'ppe vvei'tlvazvuõtt. Puu'ttes energia veäkkä vvei'ttep tã'lk kaggâd meerlai jie'llemtää'zz, še kie'ppeed piästtjid. Ooudârra piässâp sa'tssjee'l siltummša, tu'tkkummša, innovaatioid da nu't puu'ttes energia rä'tkkummšid.

KOKOOMUS HAA'LAD VIKKÂD OUDÂRRA JEÄ'RBI MIE'LDD TÄID AA'SŠID:

- EU investátt pue'rid liädggserddõhttvuõđid da teevv energia sii'skmarkkni vaiggâdvuõđid.
- Atomviõkk klasstõlât EU:st põõššinalla puu'ttes energiakäivvan keäll'jeei teäggõõzz klasstõllâmriâžldõõggâst.
- Ruõšš fossiilenergia âännmõõžžâst čâuddõõttmõš vee'zz EU tää'zzest viiggât čõõđ vvei'tlva já'ttlõs äi'ğgtaulâst.

Luättjaauk da äimmõsmuuttâs liâ õhttsaž vâjjlaž

Luâd määnghämmašvuõtt älgg tuõrvvâd da luättjaukki tuâsttad. Luättjaukki tuâsttmõõžžâst ka'nnat ââ'nned äu'kken markknid, gu määnghämmašvuõđ tuõrvvât pue'rmõsân loņtõõzzin, jeä't kõõskõsjää'dtem šiõttõõllmõõžžin.

TÄI TÄÄVTÕÕZZI TUE'KĶEN ČUE33AP:

- EU:st makssmââ'stet materiaal âännmõõžž viõkkšõsvuõtt jârrõstállõõzz veäkkä.
- Fabriikklaž puu't'tõõzz piästtjid EU:st kie'ppeet, seämmaoodd kuuitâg ainsmââ'ttee'l, što EU äâlgbeällsaid da jäänab torkki puu't'tõs-stroi'ttlid jiâ šõõdd määžnte'mes keäštõõttâmouddõõzz.
- Äimmõspiästtji čuõppmõõžžâst älgg vvei'tlvâ'stted viõkkšab kuânsti da ri'jtteei meersaž liikkeemvärr tää'rkes šiõttõõllmõõžž sâjja.